

Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΙΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ
ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

ΔΥΟ Διακυβερνητικές Διασκέψεις θα αποφασίσουν τους επόμενους μήνες για την πορεία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης. Κρίνονται τόσο η θεσμική ολοκλήρωση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ), όσο και ο στόχος και η διαδικασία της Πολιτικής Ένωσης. Κρίνεται η αυριανή ταυτότητα της ευρωπαϊκής εξέλιξης.

Οι δύο Διακυβερνητικές Διασκέψεις θα γίνουν μέσα σ'ένα διεθνές κλίμα ριζικών ανακατατάξεων, άμβλυνσης χρόνιων προβλημάτων και εμφάνισης νέων.

Οι ραγδαίες πολιτικές εξελίξεις στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού ασκούν ιδιαίτερες πιέσεις στην αναζήτηση νέων μοντέλων ανάπτυξης στις χώρες αυτές και για τις σχέσεις τους με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Η γερμανική ενοποίηση δεν αλλάζει μόνο τον πολιτικό χάρτη της Ευρώπης, αλλά προβληματίζει όσον αφορά τη διαμόρφωση νέων ισορροπιών τόσο στην κοινοτική, όσο και στην ευρύτερη ευρωπαϊκή πραγματικότητα.

Το ΝΑΤΟ, η ΔΑΣΕ και η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση συζητούν για τον επαναπροσδιορισμό ή την αναβάθμιση του ρόλου τους στη διαμόρφωση διακυβερνητικών ή υπερεθνικών συστημάτων, που θα εγγυώνται την ειρήνη και την ασφάλεια.

Οι σχέσεις ΕΟΚ-ΗΠΑ βρίσκονται ήδη στο δρόμο επαναπροσδιορισμού και σύσφιξής τους παρά τα προβλήματα στην GATT. Η αποδυνάμωση του διπολικού συστήματος των υπερδυνάμεων και η κρίση στον Περσικό Κόλπο αναβαθμίζουν το ρόλο του ΟΗΕ και θέτουν το ερώτημα ποια μπορεί να είναι η νέα διεθνής τάξη των πραγμάτων. Οι ΗΠΑ θέλουν να παίξουν το ρόλο ενός νέου παγκόσμιου επόπτη, αλλά η οικονομική τους αποδυνάμωση δε φαίνεται να τους το επιτρέπει.

Βρισκόμαστε στην εναρκτήρια φάση μιας νέας χαρτογράφησης της πολιτικής πραγματικότητας, στην οποία ανήκουμε, και της θέσπισης ενός νέου συστήματος που θα καθορίζει το πλαίσιο και τους κανόνες του παιχνιδιού του αυριανού κόσμου.

Στην Ελλάδα η εσωτερική πολιτική εξέλιξη έχει απορροφήσει, από το 1988 και μετά, την προσοχή πολιτικών και ψηφοφόρων. Όμως οι εξελίξεις στην Ευρώπη τρέχουν παρά την αδιαφορία μας. Όταν επιτέλους ενδιαφερθούμε, θα έχουν διαμορφωθεί τετελεσμένα. Χρειάζεται η εκπόνηση μιας ευρύτερης πρότασης εξωτερικής πολιτικής, η οποία θα καθορίζει τη θέση μας και τους επιμέρους χειρισμούς μας για τα κοινοτικά θέματα.

Όσο και αν η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση πρέπει να είναι ο κύριος άξονας της εθνικής στρατηγικής μας, δεν μπορούμε να δεχτούμε άκριτα την οποιαδήποτε πολιτική που οδηγεί στην ενοποίηση. Υπάρχουν πολιτικές που μπορεί να επιβαρύνουν σημαντικά τα συμφέροντά μας.

Γι' αυτό είναι αναγκαία η ολοκληρωμένη διαμόρφωση θέσεων, η ενεργή προβολή τους και η συμμετοχή μας σε διαδικασίες και όργανα επαναπροσδιορισμού της ευρύτερης διεθνούς τάξης πραγμάτων. Βρισκόμαστε μπροστά σε μια ευρύτερη και πολυσύνθετη Μεγάλη Διαπραγμάτευση των πολιτικών θεσμών και εξελίξεων της Ευρώπης. Οι λύσεις που μπορεί να προκύψουν σήμερα είναι περισσότερες της μιας, ισοδύναμες ή μη, ανάλογα με την οπτική γωνία θεώρησης του τελικού αποτελέσματος και των στόχων της εθνικής πολιτικής. Γι' αυτό και πρέπει να ξεκαθαρίσουμε από τώρα τους στόχους μας.

Αφού τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα της χώρας μας βρίσκονται στη διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, έχουμε κατά συνέπεια κάθε λόγο να συμβάλλουμε στην προώθηση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, σύμφωνα μάλιστα με το περίγραμμα των προτάσεων της Επιτροπής.

Βρισκόμαστε ωστόσο μπροστά σ' ένα σύνθετο δίλημμα:

Κράτη-μέλη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, αμφισβητούν δικαιολογημένα τη δυνατότητα σ' αυτή τη φάση να αποδεχτούν τις προτάσεις της Επιτροπής, με το επιχείρημα της κατάστασης και των προβλημάτων της οικονομίας τους. Η αναβολή ή επιβράνδυση των διαδικασιών προβάλλει ως η εύκολη λύση. Αμφίβολο αν είναι και η ορθή. Στην ομάδα αυτών των κρατών ανήκει και η Μεγάλη Βρετανία. Παρά την αιφνίδια είσοδο της

αγγλικής λίρας στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα (ΕΝΕ) δεν είναι ακόμα σίγουρο αν και κατά πόσο η Μεγάλη Βρετανία θα τροποποιήσει ή αποσύρει τελικά την πρόταση της για την παραίτηση από το μοντέλο της Κοινής Κεντρικής Τράπεζας. Η πρόταση της Μεγάλης Βρετανίας δε σημαίνει απλώς επιβράδυνση της ενοποιητικής διαδικασίας ή άμβλυνση της εμβέλειας των προτάσεων της Επιτροπής. Η πρότασή της εμπεριέχει μια δυναμική μετεξέλιξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε άλλη κατεύθυνση. Επιτρέπει την ευκολότερη προσέγγιση και διαπλοκή των οικονομιών της Κοινότητας με τις οικονομίες των τρίτων χωρών, όχι όμως στη βάση μιας ενιαίας κοινοτικής πολιτικής που θα εκφράζεται από το θεσμικό και λειτουργικό πλαίσιο της ΟΝΕ, αλλά από τα εθνικά κέντρα λήψης αποφάσεων των ισχυροτέρων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η πρόταση αυτή αποτελεί τροχοπέδη στην εμβάθυνση της κοινοτικής ολοκλήρωσης αναβάλλοντας επ'αόριστον το θεσμικό και οικονομικό «δέσιμο» της Κοινότητας και μεταφέροντας το κέντρο βάρους στη διεύρυνση της κοινοτικής συνεργασίας έναντι των τρίτων χωρών. Μόνο που η διεύρυνση αυτή θα οικοδομηθεί με την ανάπτυξη διμερών διαδικασιών ενσωμάτωσης και με την αυτόνομη ανάπτυξη πρωτοβουλιών των πλέον ισχυρών εταίρων στα όρια της κοινοτικής ομπρέλας. Είναι αυτή η εξέλιξη που θέλουμε για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα;

Η Ελλάδα πρέπει να προσδιορίσει τι θέλει και τι

μπορεί. Ανάμεσα στην πολιτική επιλογή για προώθηση της διαδικασίας ολοκλήρωσης και της πραγματικής αδυναμίας συμμετοχής της, λόγω της οικονομικής κατάστασής της και ιδιαίτερα της εξέλιξης των μακροοικονομικών μεγεθών, η εύκολη λύση είναι να συνταχτεί με εκείνους που επιδιώκουν την αναβολή και ματαίωση των διαδικασιών.

Μια προσπάθεια αναβολής θέτει το ερώτημα σε ποιο βαθμό μπορούμε να αρνηθούμε την πορεία της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης, να την παρεμποδίσουμε και ταυτόχρονα να αποφύγουμε την Ευρώπη των δύο ταχυτήτων. Η απάντηση είναι δυστυχώς αρνητική. Αν εμείς επιμένουμε σε θέσεις που δε συμβιβάζονται με την πολιτική βούληση των εταίρων μας και τις οικονομικές επιδιώξεις των κοινωνιών τους, θα μείνουμε πίσω εκ των πραγμάτων. Θα αποχωριστούν από εμάς με τον ένα ή άλλο εύσχημο τρόπο. Όταν μείνουμε πίσω, το όφελος θα είναι σχεδόν ανύπαρκτο, ενώ οι ζημιές ανυπολόγιστες. Ούτε θα αποφύγουμε με αυτό τον τρόπο την επιβολή των δικών τους ρυθμίσεων στη δική μας οικονομία. Η συμμόρφωσή μας θα πραγματοποιηθεί έμμεσα από τα πράγματα, από τις αναγκαιότητες μιας αγοράς διασυνδεδεμένης με την ευρωπαϊκή αγορά, που ούτε αυτοδύναμη είναι ούτε μέγεθος έχει, ώστε να στηρίξει μια αυτοδύναμη πολιτική.

Αυτό δε σημαίνει ότι πρέπει να παραδεχτούμε μια Ευρώπη δύο ή πολλών ταχυτήτων. Σημαίνει ότι πρέπει

να διαμορφώσουμε και να υποστηρίξουμε πολιτικές που αποφεύγουν τον κίνδυνο της περιθωριοποίησης. Σημαίνει ότι δεν πρέπει να αποδεχόμαστε μοιρολατρικά τις εξελίξεις, αλλά να εργαστούμε για να τις κυριαρχήσουμε. Η Ελλάδα είναι υποχρεωμένη από τα πράγματα να διεκδικήσει και να διασφαλίσει τη θέση της μέσα από τα διαμορφούμενα νέα ευρωπαϊκά σχήματα. Γι' αυτό το δίλημμα συμμετοχή ή μη δεν υπάρχει. Η μη συμμετοχή θα οδηγήσει στην περιθωριοποίηση. Χρειάζεται να προσφέρουν οι εταίροι εκείνο που έχει ανάγκη η χώρα. Χρειάζεται γι' αυτό προσπάθεια σε δύο κατευθύνσεις.

Η προσπάθειά μας πρέπει να αφορά πρώτα απ' όλα την ενίσχυση του «εσωτερικού οικονομικού μετώπου». Χρειάζεται ταχύτερη, πιο τολμηρή και πιο αποτελεσματική πολιτική οικονομικής σταθεροποίησης. Πρέπει να δημιουργήσουμε εμείς τις προϋποθέσεις, ώστε, όταν εφαρμοστεί η ΟΝΕ, να μην οδηγηθούμε στο περιθώριο, αλλά να είμαστε σε θέση να εκμεταλλευτούμε τα πλεονεκτήματα της.

Η προσπάθειά μας πρέπει να αφορά επίσης τη διαμόρφωση και την υπεράσπιση μιας διαπραγματευτικής θέσης, που θα εξασφαλίσει ρυθμίσεις, οι οποίες θα περιορίζουν τους κλυδωνισμούς της προσαρμογής και θα βελτιώνουν την ανταγωνιστική μας θέση.

Η Ελλάδα πρέπει να συνταχτεί με αυτές τις χώρες που είναι υπέρ βραδύτερων ρυθμών στην πραγματοποίηση του δεύτερου και τρίτου σταδίου της ΟΝΕ. Έχουμε βέβαια

ζητήσει στο παρελθόν και επιτύχει μεταβατικές περιόδους σε σχέση με την εφαρμογή των κοινοτικών ρυθμίσεων. Το μεταβατικό στάδιο, ας το συνειδητοποιήσουμε, είναι στάδιο προσαρμογής και όχι όπως στην πρακτική των μέχρι σήμερα κυβερνήσεών μας διαπραγματευτική επιτυχία που επιτρέπει να μείνουν τα πράγματα ανέπαφα. Παράλληλα με τις ρυθμίσεις για τις μεταβατικές περιόδους πρέπει να υπάρξουν και εγγυήσεις για την ύπαρξη κοινοτικής αλληλεγγύης, ώστε να μπορέσουμε να αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά πιθανές κρίσεις.

Η Ελλάδα πρέπει να ζητήσει από την Κοινότητα μια γενναία προσπάθεια για την πραγματοποίηση της οικονομικής σύγκλισης και τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων. Η ΟΝΕ θα οδηγήσει στη μείωση των πραγματικών εισοδημάτων των Ελλήνων εργαζομένων. Η απώλεια εισοδημάτων, η βέβαιη διεύρυνση των εισοδηματικών ανισοτήτων, αν μείνουν οι παραγωγικές δυνατότητες άνισα κατανεμημένες στον ευρωπαϊκό χώρο, αποτελούν το ισχυρότερο επιχείρημα για τη διεκδίκηση πόρων και την εφαρμογή πολιτικών, που θα οδηγήσουν στη σύγκλιση. Από τη διεθνή εμπειρία προκύπτει ότι, αν υπάρχουν διαφορές στις δυνατότητες ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών και περιορίζεται η ελευθερία στον καθορισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών, όπως αυτό συμβαίνει σε ομοσπονδίες, πρέπει να αυξάνονται στο μέγιστο δυνατό οι δημοσιονομικές μεταβιβάσεις του κέντρου προς την περιφέρεια για την αντιμετώπιση των περιφερεια-

κών ανισοτήτων. Αυτό επομένως πρέπει να συμβεί και στη μελλοντική Ευρώπη.

Η άμβλυνση των ανισοτήτων, η οικονομική σύγκλιση, η περιφερειακή πολιτική δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν με τους σημερινούς πόρους της Κοινότητας. Γι' αυτό και η Κοινότητα χρειάζεται να αναθεωρήσει τη δημοσιονομική της πολιτική, να αυξήσει σημαντικά τους ίδιους πόρους της, να αυξήσει τα ποσά που διατίθενται μέσω των διαρθρωτικών ταμείων της. Μελέτες έχουν διατυπώσει ότι στα πρώτα στάδια της ενοποίησης ο κοινοτικός προϋπολογισμός θα έπρεπε από το 1,2% του κοινοτικού ακαθάριστου εγχωρίου προϊόντος (ΑΕΠ) το 1992 να φτάσει το 5-7% για να προωθηθεί ουσιαστικά η σύγκλιση των βιοτικών επιπέδων και των επιπέδων παραγωγικότητας.

Ταυτόχρονα η Ελλάδα πρέπει να επιδιώξει την εφαρμογή της Κοινωνικής Χάρτας, τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των εργαζομένων στο πλαίσιο της οικονομικής πολιτικής που θα εφαρμοστεί. Στόχος μας πρέπει να είναι όχι μόνο η σύγκλιση των επιπέδων ανάπτυξης μέσα στην Κοινότητα, αλλά και η δημιουργία ενός ενιαίου κοινωνικού χώρου, που θα εξασφαλίζει υψηλά επίπεδα κοινωνικής προστασίας.

Κρίσιμη για τη χώρα μας θα αποδειχτεί η ευαισθησία των κοινοτικών οργάνων και ιδίως της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας απέναντι στα προβλήματα που θα συναντήσουν οι λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές. Γι' αυτό

και η Κεντρική Τράπεζα δεν μπορεί να είναι μόνο μια τεχνοκρατική υπηρεσία ανεξάρτητη απέναντι στην πολιτική βούληση των πληθυσμών που απαρτίζουν την Ευρώπη. Χρειάζεται να εξευρεθούν λύσεις για τον δημοκρατικό έλεγχο της και τη συνεχή νομιμοποίηση της πολιτικής της.

Το πρόβλημα της πολιτικής ένωσης της Κοινότητας είναι ακόμη πιο περίπλοκο. Πρέπει κανείς να συνθέσει τις ανακατατάξεις και τις μεταβολές που πραγματοποιήθηκαν ή βρίσκονται σε εξέλιξη στην παγκόσμια σκηνή, να εντοπίσει τις νέες σχέσεις και εξαρτήσεις που διαμορφώνονται, να αποκωδικοποιήσει τις νέες κατευθύνσεις πολιτικής που διατυπώνουν οι κύριοι πρωταγωνιστές του διεθνούς περιβάλλοντος. Τότε μόνο θα μπορέσουμε να εκτιμήσουμε τη σημασία της πολιτικής ένωσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, τα αναγκαία και σκόπιμα στην παρούσα φάση όρια της πραγματοποίησής της.

Οι διεθνείς ανακατατάξεις δημιουργούν σοβαρή διαταραχή της ισορροπίας που είχε εξασφαλίσει το παλιό σχήμα. Από αυτές τις ανακατατάξεις μπορεί να κερδίσουν αποκλειστικά οι ΗΠΑ και σε μικρότερο βαθμό η Ιαπωνία.

Οι διεθνείς αυτές ανακατατάξεις μπορούν επίσης να ευνοήσουν τις προηγμένες χώρες της Δυτικής Ευρώπης (ιδιαίτερα Γερμανία, λιγότερο Γαλλία, Ιταλία), στην ανάληψη ενός εθνικού ρόλου υποστήριξης των ανατολικών κρατών. Μια τέτοια εξέλιξη θα σήμαινε την επι-

στροφή στα προπολεμικά σχήματα των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων, στην υπερβολική αύξηση της ισχύος ορισμένων και στο μαρασμό όλων εκείνων των κρατών, που δε θα είχαν την ικανότητα να ανταγωνιστούν τεχνολογικά και οικονομικά τα προηγμένα, όπως η δική μας. Παράλληλα προβλήματα ασφάλειας θα μπορούσαν επίσης να γεννηθούν.

Σε ένα τέτοιο σχήμα «διμερισμού», κράτη με στρατηγική σημασία θα αποκτούσαν ιδιαίτερη ισχύ, κυρίως όσα θα μπορούσαν να εξυπηρετήσουν την επικράτηση των νέων μεγάλων δυνάμεων σε χώρους έντονου οικονομικού ενδιαφέροντος (Τουρκία, κράτη του Κόλπου, Συρία, Αίγυπτος, κ.λ.π.).

Αντίθετα, μια προώθηση της ιδέας της ευρωπαϊκής ενοποίησης στη βάση της σημερινής Κοινότητας των 12, θα μπορούσε:

- α. Να ενδυναμώσει τα ευρωπαϊκά κράτη στο διεθνή ανταγωνισμό,
- β. Να μειώσει το άνοιγμα της φαλίδας ανάμεσα στο Βορρά και στο Νότο,
- γ. Να προετοιμάσει την είσοδο των Ανατολικών χωρών στην ενιαία Ευρώπη,
- δ. Να προετοιμάσει νέες σχέσεις με κράτη ΕΖΕΣ και κράτη με συμφωνίες σύνδεσης, με στόχο τη δημιουργία ενός νέου πολιτικού πόλου,
- ε. Να συμβάλλει ώστε η Ευρώπη να αποκτήσει βαθμι-

αία αυτοτέλεια αμυντική, για μια περίοδο που θα μας επιφυλάσσει συνεχώς εκπλήξεις,
στ. Να γίνει η Ευρώπη αποφασιστικός παράγοντας ειρήνης στη διεθνή τάξη.

Έχουμε λοιπόν συμφέρον στην προώθηση της πολιτικής ενοποίησης.

Ποια εξέλιξη όμως της Κοινότητας επιδιώκουμε; Δύο δρόμοι διαγράφονται. Ο ένας τείνει σε μια πολιτική ένωση που βασίζεται σε διακυβερνητική συνεργασία και διακυβερνητικά όργανα. Τα αυτόνομα κοινοτικά όργανα παίζουν έναν υποβαθμισμένο ρόλο. Ο άλλος πραγματοποιεί την ένωση μέσα από τη συνομοσπονδοποίηση. Τότε υπάρχουν αυτόνομα κοινοτικά όργανα με αποφασιστικές αρμοδιότητες. Η πρώτη λύση ευνοεί τις διμερείς συνεννοήσεις των μεγάλων χωρών και διαδικασίες λήψης αποφάσεων εκτός οργάνων. Η δεύτερη λύση υποχρεώνει τα θέματα να συζητούνται στα όργανα, εξασφαλίζει περισσότερη διαφάνεια και ευνοεί τις μικρότερες χώρες, οι οποίες έχουν τη δυνατότητα επηρεασμού των αποφάσεων μόνο μέσα από τα όργανα και όχι σε διμερείς συνεννοήσεις με τους «μεγάλους». Επομένως εμείς πρέπει να υπερασπιζόμαστε μια γραμμή που οδηγεί σε μια ευρωπαϊκή συνομοσπονδία. Η δομή της Ευρώπης πρέπει να εξασφαλίζει την υπεράσπιση των συμφερόντων όλων των κρατών-μελών κατά τρόπο ενιαίο και ισορροπημένο. Αυτό σημαίνει μεταξύ άλλων ότι πρέπει να παρέχει

δυνατότητες να συμμετάσχουμε στις νέες κατανομές εξουσίας που θα διαμορφωθούν, να έχουμε στις νέες επιλογές της Κοινότητας αποφασιστική παρουσία και ψήφο, να είμαστε ισότιμα μέλη σε όλα τα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Ένα ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί από την πολιτική που θα χαράξουμε είναι με ποιο τρόπο εξασφαλίζεται ο δημοκρατικός έλεγχος των κοινοτικών οργάνων. Δύο παραδείγματα που προκύπτουν από τα εκκρεμή προβλήματα φωτίζουν το ερώτημα. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα αποφασίζει την καθοριστική για την ανάπτυξη της Κοινότητας νομισματική πολιτική. Απέναντι σε ποιον θα είναι υπόλογη; Το Συμβούλιο Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών θα αποφασίζει πολυετείς κατευθυντήριες οδηγίες για την οικονομική πολιτική των κρατών-μελών.

Με ποιο τρόπο θα εξασφαλίζεται ώστε οι αποφάσεις του Συμβουλίου να εκφράζουν τη βούληση των πληθυσμών των κρατών-μελών; Η αναπόφευκτη διάβρωση των κυριαρχικών δικαιωμάτων των κρατών-μελών δε συνοδεύεται σήμερα από ταυτόχρονη επέκταση μιας δημοκρατικά ελεγχόμενης κεντρικής εξουσίας. Η λύση του προβλήματος πρέπει να αναζητηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο ακριβώς εκεί που μεταφέρονται οι εξουσίες.

Η εμπειρία από τη μέχρι τώρα λειτουργία της διαδικασίας αποφάσεων δείχνει ότι υπάρχει πράγματι «δημοκρατικό έλλειμμα» στην Κοινότητα. Οι αποφάσεις

είναι πολλές φορές αποτέλεσμα έντονης συναλλαγής μεταξύ των κρατών-μελών που επηρεάζονται από τοπικά συμφέροντα, ομάδες συμφερόντων, εκλογικές σκοπιμότητες. Αν υπήρχαν διαβουλεύσεις, οι οποίες θα επέτρεπαν στους εκπροσώπους του κοινοτικού πληθυσμού να εκφράσουν σε ανοιχτές διαδικασίες τις απόψεις τους, το αποτέλεσμα θα ήταν πολλές φορές διαφορετικό. (Ειδικές ρυθμίσεις σε βάρος των συμφερόντων του καταναλωτή για τα υποβαθμισμένα κρασιά ή την «άσπρη σοκολάτα» δε θα ήταν δυνατό να συμφωνηθούν, ούτε θα διαρκούσε επί μήνες ο «πόλεμος της ρέγγας»). Στη διαδικασία λήψης αποφάσεων οι υπηρεσίες της Επιτροπής, λόγω του αποκλεισμού δικαιώματος της Επιτροπής να αναλαμβάνει αυτή τις πρωτοβουλίες για προτάσεις ρυθμίσεων, παίζουν καθοριστικό ρόλο.

Οι υπηρεσίες επηρεάζονται από γραφειοκρατικό πνεύμα και είναι δύσκαμπτες. Ο ρόλος του Ευρωκοινοβουλίου είναι λίγο ως πολύ δευτερεύων. Συντελεί μόνο στη δημιουργία ενός κλίματος, που μπορεί να οδηγήσει σε ορισμένη απόφαση. Στα Συμβούλια Υπουργών που συμμετείχα η γνώμη τους δεν υπήρξε ποτέ καθοριστική για την απόφαση.

Είναι αναγκαίο λοιπόν να επανεξεταστεί προσεκτικά η όλη αρχιτεκτονική των οργάνων της Κοινότητας. Η σημερινή σχέση μεταξύ της Επιτροπής, του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου Υπουργών δεν είναι ισορροπημένη. Πρέπει να τείνουμε σε ένα σχήμα που να εξασφα-

λίζει την έκφραση της βούλησης των πληθυσμών της Κοινότητας και τον καθορισμό της πολιτικής σε διαδικασίες, όπου οι εκπρόσωποί τους θα έχουν άμεση συμμετοχή. Ένα τέτοιο σχήμα μπορεί να πραγματοποιηθεί σε ένα πλαίσιο, στο οποίο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα είναι το νομοθετικό σώμα, η Επιτροπή θα αποτελεί την εκτελεστική εξουσία και το Συμβούλιο Υπουργών την Άνω Βουλή (Senate) με νομοθετικές και ελεγκτικές αρμοδιότητες.

Σημαντικό θέμα αποτελεί επίσης η επίδραση των διαδικασιών πολιτικής ενοποίησης στη διαμόρφωση της μελλοντικής Ευρώπης. Υπάρχουν κίνδυνοι που πρέπει με κάθε τρόπο να αποφευχθούν. Αναφέρθηκε ήδη η «διμεροποίηση». Υπάρχει και ο κίνδυνος περιθωριοποίησης ορισμένων περιοχών. Η διαδικασία ενοποίησης μπορεί να οδηγήσει στο διαχωρισμό της Ευρώπης σε μια ενοποιημένη και αναπτυγμένη περιοχή και σε μια περιοχή λιγότερο αναπτυγμένη, την οποία θα αποτελούν οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Οι σχέσεις των δύο αυτών περιοχών θα καθορίζονται από την επικυριαρχία της περισσότερο αναπτυγμένης. Όραμά μας πρέπει να είναι μια ενιαία Ευρώπη που θα αποτελούν όλες οι χώρες με συνεκτικό πολιτισμικό υπόβαθρο και παρεμφερή κοινωνική οργάνωση. Οι διαδικασίες ενοποίησης και η πολιτική της Κοινότητας πρέπει να σχεδιαστούν με βάση αυτό το όραμα. Διαχωρισμοί που θα ευνοήσουν τους μεν και θα σπρώξουν τους δε σε εξάρτηση, πρέπει με κάθε

τρόπο να αποφευχθούν. Γι' αυτό και η διαδικασία ενοποίησης πρέπει να συνοδεύεται από προσπάθειες όλο στενότερης συνεργασίας με τα κράτη που δε συμμετέχουν στην αρχική φάση, ώστε να γίνει δυνατή η μετέπειτα συμμετοχή τους.

Τέλος πρέπει να υπάρξει θέση μας στο ερώτημα σε ποιους τομείς πρέπει να επεκταθεί η κοινοτική αρμοδιότητα. Σε ορισμένους κύκλους της Κοινότητας επικρατεί η κλασική αντίληψη που περιορίζει το ρόλο της συνομοσπονδίας στα θέματα εξωτερικής πολιτικής και άμυνας και ταυτόχρονα στην πραγματοποίηση του ενιαίου οικονομικού χώρου.

Η αντίληψη όμως αυτή ούτε συμβιβάζεται με τη σημερινή οργάνωση των οικονομιών και κοινωνιών των κρατών-μελών ούτε μπορεί να οδηγήσει στη συνοχή, σύγκλιση και κοινοτική αλληλεγγύη. Η αγορά από μόνη της δεν μπορεί να λύσει τα προβλήματα οργάνωσης μιας κοινωνίας και οικονομίας. Χρειάζεται επομένως η παρέμβαση της πολιτείας, της κεντρικής κοινοτικής εξουσίας. Ο κοινοτικός χώρος δεν πρέπει να είναι απλώς μια ζώνη ελεύθερων συναλλαγών, αλλά μια περιοχή όπου επιδιώκεται να βελτιωθεί το βιοτικό επίπεδο όλων των κατοίκων, να εξασφαλιστούν καλύτερες συνθήκες ζωής και να περιοριστούν οι ανισότητες. Η επέκταση των κοινοτικών αρμοδιοτήτων στο βαθμό που εξασφαλίζει συνοχή, σύγκλιση και αλληλεγγύη και ταυτόχρονα διατηρεί τις ιδιαιτερότητες των περιοχών και την πολυ-

μορφία των κοινωνιών που απαρτίζουν τη Συνομοσπονδία, είναι αναγκαία.

Οι μέχρι σήμερα προτάσεις και διαβουλεύσεις επικεντρώνονται κυρίως στη διεύρυνση και εμβάθυνση της κοινοτικής αρμοδιότητας σε θέματα εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής. Ιδίως το θέμα της αμυντικής πολιτικής παρουσιάζεται ιδιαίτερα σύνθετο λόγω των εξωκοινοτικών πολιτικών και κοινοτικών εταίρων. Η μετεξέλιξη και ο αυριανός ρόλος του NATO, η ενεργοποίηση, αναβάθμιση ή και απορρόφηση από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης, οι προοπτικές της ΔΑΣΕ, οι αβεβαιότητες στη Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή είναι στοιχεία που θα επηρεάσουν τις τελικές επιλογές.

Η κοινή αμυντική πολιτική αποτελεί για την Ελλάδα ένα σκόπιμο βήμα, εάν συνέπειά της θα είναι η αυτόματη προστασία από εξωτερικούς κινδύνους, προστασία που δεν παρέχει σήμερα το NATO. Επιτρέπει επίσης στην Ευρώπη τη διαπραγμάτευση με τις ΗΠΑ, διαπραγμάτευση την οποία θα μπορούν να διεξάγουν όλοι οι εταίροι μαζί πιο αποτελεσματικά απ' ό,τι σε διμερή βάση. Γνώμονας της πορείας μας πρέπει να είναι η αναζήτηση μιας σύνθεσης που θα ισορροπούσε τις επιδιώξεις και τα συμφέροντα των κοινοτικών εταίρων πάνω στον άξονα κοινοτικών θεσμών και διαδικασιών.

Όμως ο προσδιορισμός μιας ολοκληρωμένης αμυντικής πολιτικής μέσα από ένα κοινοτικό πλαίσιο δε μοιάζει

σήμερα δυνατός. Αντίθετα εφικτή είναι η υιοθέτηση ενός πλαισίου αρχών για τη διαμόρφωση μιας κοινοτικής αμυντικής πολιτικής και η δραστηριοποίηση της Δυτικο-ευρωπαϊκής Ένωσης με εταίρους όλους όσους μετέχουν στη Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Είναι η λύση της πολιτικής των μικρών βημάτων, που ελαχιστοποιεί μείζονες τριβές που θα ανέβαλαν επ'αορίστον κάθε εξέλιξη για τη διαμόρφωση μιας ευρωπαϊκής αμυντικής πολιτικής. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες ξεκίνησαν ως τρεις διαφορετικοί οργανισμοί και εξακολουθούν τυπικά να είναι. Άρα και στον αμυντικό τομέα μπορεί να ακολουθηθεί αυτό το σχήμα.

Όσον αφορά την εξωτερική πολιτική: Μια κοινή εξωτερική πολιτική είναι σκόπιμη, εφόσον τα κράτη-μέλη διατηρήσουν την ελευθερία των επιλογών σε ειδικά θέματα που τα αφορούν. Πρέπει να επιδιώξουμε μια κοινή πολιτική, που όμως δε θα είναι οπωσδήποτε ενιαία. Θα αφήνει περιθώρια σε κάθε χώρα να λάβει υπόψη της τις ιδιαιτερότητές της. Μια τέτοια πολιτική θα μας βοηθήσει να αντιμετωπίσουμε πιο αποτελεσματικά τα προβλήματα που προκύπτουν στις σχέσεις μας με την Τουρκία και θα προκύψουν πιθανόν αύριο στα Βαλκάνια.

Η ενσωμάτωση της εξωτερικής πολιτικής στις κλασικές κοινοτικές διαδικασίες και τους κανόνες λειτουργίας της Κοινότητας βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την πρόοδο στην πραγματική σύγκλιση συμφερόντων μεταξύ των κρατών-μελών. Η σύγκλιση αυτή προχωρεί

με πολύ αργούς ρυθμούς. Αυτό δε σημαίνει ότι η αμετάκλητη και καθολική κοινοτικοποίηση της εξωτερικής πολιτικής θα συμπέσει αναγκαστικά με την πολιτική ενοποίηση του καταληκτικού σταδίου της Κοινότητας. Χρειαζόμαστε ενδιάμεσους θεσμούς και διαδικασίες κοινοτικοποίησης της εξωτερικής πολιτικής. Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία, πρέπει να αναμορφωθεί και να ενδυναμωθεί.

Όμως λύσεις που επιδιώκουν να αναθέσουν την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής σε ιδιαίτερα όργανα, στα οποία καθοριστική είναι η παρουσία των «μεγάλων» της Κοινότητας, απομακρύνονται από το μοντέλο της Συνομοσπονδίας και γι' αυτό δεν πρέπει να γίνονται αποδεκτές.

Οιαδήποτε επιλογή, είτε στον αμυντικό τομέα είτε στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, πρέπει να εξυπηρετεί μακροπρόθεσμα την ενσωμάτωση των πολιτικών στη διαδικασία του βασικού κορμού των οργάνων της Κοινότητας. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να αναζητηθούν και να διασφαλιστούν στο θεσμικό πλαίσιο λύσεις που θα βοηθούν στην επικοινωνία των θεσμών και στην ωρίμανση των προϋποθέσεων για την τελική σύγκλιση. Συνεπώς, επιβάλλεται η υιοθέτηση διαδικασιών ή ρυθμίσεων διασύνδεσης της Επιτροπής και του Ευρωκοινοβουλίου με τα κυρίως σχήματα που θα αποφασιστούν για την αμυντική και εξωτερική πολιτική.

Η ανάγκη διεύρυνσης ωστόσο της κοινοτικής αρμοδι-

ότητας στην πορεία της πολιτικής ένωσης δεν εξαντλείται στους τομείς της αμυντικής ή εξωτερικής πολιτικής. Είναι ανάγκη, όπως αναφέρθηκε ήδη, να προχωρήσει η Ευρώπη των πολιτών, η Κοινωνική Χάρτα, να διευρυνθούν οι πολιτικές στους τομείς προστασίας περιβάλλοντος, έρευνας και τεχνολογίας, καθώς και επαγγελματικής εκπαίδευσης, και να εξεταστεί κατά πόσο μπορούν να αναπτυχθούν περαιτέρω κοινοτικές πολιτικές στους τομείς της υγείας, της ενέργειας και της προστασίας του καταναλωτή. Πολιτικές που αγγίζουν άμεσα ή έμμεσα τον Ευρωπαίο πολίτη και τον εργαζόμενο πρέπει να προωθηθούν, αν θέλουμε πράγματι την οικοδόμηση της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, όχι μόνο στη βάση της πολιτικής βούλησης των ηγεσιών, αλλά και στην κοινωνική συνοχή και συνείδηση των λαών που την απαρτίζουν.

Οικονομικός Ταχυδρόμος, 6.12.1990